

Теорія і методологія освіти

УДК 373.5

Адаптація обдарованих учнів у закладах загальної середньої освіти: педагогічний аспект



Лідія ТКАЧЕНКО,

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник Інституту обдарованої дитини НАПН України,
ORCID ID 0000-0002-2303-1147

У статті окреслено проблему адаптації обдарованих учнів у закладах загальної середньої освіти. Зазначено про необхідність виокремлення педагогічного аспекту проблеми адаптації, описано складники, етапи й принципи діяльності з адаптації учнів протягом навчання у закладі загальної середньої освіти. Наголошено на необхідності системності й наступності у педагогічній діяльності ЗЗСО з адаптації учнів.

Ключові слова: адаптація учнів, педагогічний супровід, складники й етапи адаптації, принципи педагогічної діяльності з адаптації.

Постановка проблеми. Дослідження питань адаптації особистості є актуальним у багатьох галузях гуманітарної науки, що пояснюється труднощами адаптування й успішної діяльності людини за умов нинішнього етапу цивілізаційного розвитку – прискорених суспільно-економічних процесів у зв'язку з глобалізацією і цифровізацією суспільства, міграційними процесами різної природи, демографічними проблемами й питаннями зайнятості населення тощо.

Нинішні вимоги щодо розвитку особистості, окреслені у Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти [4], декларують, що результатом формування компетентної особистості має стати молода людина, озброєна інтелектуальними, соціальними, моральними, психологічними знаннями і навичками, що забезпечують її професійне зростання й зумовлюють подальший розвиток особистості. Успіх формування особистості учня

у закладі загальної середньої освіти, його компетентностей, а також ефективність процесу соціалізації залежать від багатьох чинників, передусім від адаптації учня в освітньому середовищі.

Факторами, що становлять новизну й утруднення щодо адаптації не лише для учня, а й учителя, та пов'язані з процесами реформування освіти, вважаємо впровадження концепції Нової української школи, нової структури загальної середньої освіти із профільною старшою школою, реалізацію STEM- і наукової освіти як новітніх напрямів виявлення й розвитку обдарованих учнів, диджиталізацію освітньої діяльності, вимогу посилення суб'єктності усіх учасників освітнього процесу – учня, учителя, педагогічного колективу закладу освіти, громадськості та ін.

З огляду на особливо актуальну нині проблематику розвитку обдарованих дітей і молоді, розроблення проблеми адаптації обдарованих дітей в умовах інформаційно-освітнього середовища закладу загальної середньої освіти постає першочерговим завданням.

Аналіз актуальних наукових досліджень і публікацій. Адаптація як проблема особистості, що досліджують у психології, має глибокі корені й наразі вивчається різними її галузями. Ґрунтовний аналіз проблем адаптації учнів здійснено у монографіях і статтях Г. А. Балла (1989), Л. І. Божович (1976), А. Валлона (1967), Е. Еріксона (2006), Г. С. Костюка (1981), Г. Крайг і Д. Бокума (2005), І. С. Кона (2008), В. П. Кутішенка (2005), О. Ф. Лазурського (1924), С. Д. Максименка (2006), В. О. Моляка (1994), О. В. Скрипченка, Л. В. Долинської, З. В. Огороднійчук (2001), Ж. Піаже (1969), М. В. Савчина і Л. П. Василенка (2005), Д. І. Фельдштейна (1995), Л. Хьелла і Д. Зиглера (2002) й ін. Однак проблема педагогічного супроводу адаптації як системної педагогічної діяльності не знайшла відображення у сучасних дослідженнях.